

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04, 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41
TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BDF/293/17/87

SOŁTYS O SWOJEJ WSI

Komunikat z badań

Listopad 1987 r.

W niniejszym opracowaniu podjęto próbę opisu obiektywnych warunków życia i pracy rolników indywidualnych na podstawie wypowiedzi sołtysów 254 dobranych losowo wsi¹.

1. Gospodarność i aktywność wsi

Obraz ocenianych wsi nie odbiega pod względem struktury gospodarstw chłopskich od obrazu wsi w ogóle². Rozdrobnienie ziemi /ponad 70% to gospodarstwa małe lub średnie - do 7 ha/ jest ich główną cechą - tabela 1.

Tabela 1

Wielkość gospodarstw	Gospodarstwa
ha	%
0,5-2,0	26,8
2,1-5,0	26,3
5,1-7,0	18,2
7,1-10,0	13,2
10,1-15,0	9,4
Ponad 15,0	6,1

Przy średniej jakości gleb /dominuje klasa IV i V - 71,2%/ wyniki produkcji rolnej przekraczają przeciętne plony krajowe:

4 zboża podstawowe - 34,4q/ha,
ziemniaki - 243,6 q/ha,
buraki cukrowe - 388,3 q/ha,
mleczność krów - 3791,2 l.

Połowa rolników indywidualnych - w ocenie sołtysów - chciałaby powiększyć obszar własnego gospodarstwa z Państwowego Funduszu Ziemi. Jednocześnie 34,6% zainteresowanych spotkało się z trudnościami w realizacji tego zamiaru.

¹ Badanie pod hasłem "Sołtys o swojej wsi" zrealizowano w kwietniu 1987 r.; dane zawarte w opracowaniu dotyczą roku 1986.

² Przeciętna wieś liczy 154 gospodarstwa rolne i 785 mieszkańców.

Wzrasta społeczna aktywność wsi. Na pytanie: "Czy wieś należy do bardziej aktywnych czy też mniej aktywnych w gminie" uzyskaliśmy następujący rozkład ocen:

bardzo aktywnych	- 16,1%
raczej aktywnych	- 53,9%
raczej nieaktywnych	- 24,0%
nieaktywnych	- 5,5%
brak danych	- 0,5%

Przejawem tej aktywności jest przede wszystkim uczestniczenie w czynach społecznych, w budowie i remontach różnorodnych obiektów użyteczności publicznej /72,2% wskazań/ oraz podejmowanie inicjatyw mających na celu poprawę warunków życia /24,4%/. Brak aktywności tłumaczono najczęściej "starzeniem się wsi" lub swoistym marazmem życia społecznego, a także słabym zainteresowaniem środowiska działalnością społeczną.

Oceniane wsie charakteryzują się wysokim stopniem zorganizowania podstawowych ogniw organizacji politycznych i społecznych: PZPR /78,3% wsi/, ZSL /70,1%/, Ochotnicza Straż Pożarna /65,7%/, Koło Gospodyń Wiejskich /89%/, w mniejszym stopniu PRON /38,2%/, ZSMP /37%/, ZMW /45,3% i LZS /33,9%/.

2. Następcy i migracja

Wyniki badania potwierdzają, że nadal występuje zjawisko "Starzenia się wsi": w wieku produkcyjnym młodszym /do lat 45/ jest 28,1% rolników indywidualnych, w wieku produkcyjnym starszym /45-65 lat/ - 46,6%, w wieku poprodukcyjnym /ponad 65 lat/ - 25,3%.

Co trzeci rolnik nie ma następcy. Zjawisko to jest związane z trwającym od lat procesem migracji do miast, który objął 53,9% ocenianych wsi³. Wśród migrantów dominują chłopcy robotnicy /43,7%/, wysoki jest również odsetek chłopów /32,6%/.

---

³ Wzięto pod uwagę osoby, które zmieniły stałe miejsce zamieszkania w ciągu ostatnich 5 lat. Spośród ogółu respondentów uczestniczących w badaniu pod hasłem "Ludność wiejska o problemach rozwoju wsi i rolnictwa" /kwiecień '87, ogólnopolska próba losowa ludności wiejskiej - 1763 osoby/ 49,6% uważało, że ich córka powinna mieszkać w mieście, a 33,7% - że syn.

3. Infrastruktura socjalno-kulturalna

Stan posiadania ważniejszych elementów infrastruktury socjalno-kulturalnej obrazuje poniższe zestawienie /pogrupowano je według częstości wskazań w przedziałach 10-procentowych/.

1. Żłobek - 1,6% wsi, kino - 3,1%, punkt naprawy sprzętu gospodarstwa domowego - 7,1%, gaz przewodowy - 7,1%, zakład fryzjerski - 8,7%, kanalizacja - 9,8%.

2. Urząd gminny - 13% wsi, zakład krawiecki - 13,4%, GS - 16,1%, apteka bądź punkt apteczny - 17,3%, restauracja - 18,5%, przystanek PKP - 18,9%, punkt skupu żywca - 19,3%.

3. Dom parafialny - 24,8% wsi, wodociąg - 27,2%, SKR - 29,1%, ośrodek zdrowia - 29,5%.

4. Poczta - 31,9% wsi, sklep przemysłowy - 36,6%, przedszkole - 37,8%.

5. Punkt skupu mleka - 40,6% wsi, kiosk "Ruchu" - 40,9%, kościół - 47,2%.

6. Boisko lub inny obiekt sportowy - 52,4% wsi, świetlica /klub/ - 55,5%, szkoła podstawowa, biblioteka, punkt biblioteczny, punkt katechetyczny - 59,8%.

7. Przystanek PKS - 83,9% wsi, sklep spożywczy - 84,3%

Z powyższego zestawienia wynika, że na 30 wymienionych w ankiecie elementów infrastruktury 23 nie występują w 50% wsi. Jeszcze 15,7% wsi nie ma sklepu z podstawowymi artykułami spożywczymi, a do 16,1% nie dojeżdża autobus PKS.

O realnych możliwościach ludności wiejskiej w zakresie korzystania z placówek kulturalno-usługowych świadczą dane dotyczące ich odległości od wsi /tab. 2/.

Działalność instytucji obsługi rolnictwa jest oceniana w sposób zróżnicowany. Dominują jednak oceny negatywne, zwłaszcza jeśli chodzi o zaopatrzenie w środki produkcji: 23,2% sołtysów stwierdza, że jest ono złe, 16,5% uważa, że "GS nie stara się o zaopatrzenie rolników i trudno tam cokolwiek kupić". Podobny jest rozkład ocen negatywnych w odniesieniu do pracy SKR.

Tabela 2

Odległość wsi od obiektu /w km/	Elementy infrastruktury socjalno-kulturalnej
2-4	punkt katechetyczny /40,2%/ ^a , sklep spożywczy /15,7%/, przystanek PKS /15,7%/, szkoła podstawowa /40,2%/
4-6	boisko sportowe /47,6%/, biblioteka /40,2%/, kiosk "Ruchu" /59,1%/, kościół /52,8%/, dom parafialny /73,6%/, sklep przemysłowy /63,4%/, przedszkole /61,8%/, ośrodek zdrowia /70,5%/, poczta /68,1%/, punkt skupu żywca /80,7%/, punkt skupu mleka /59,4%/, SKR /70,9%/
6-8	światlica /klub, dom kultury/ /43,7%/, urząd gminny /87,0%/, apteka /punkt apteczny/ /82,7%/, restauracja /81,5%/, GS /83,9%/
8-10	zakład fryzjerski /91,3/;
10-12	kino /95,7%/, punkt naprawy sprzętu gospodarstwa domowego /92,9%/, przystanek PKP /80,7%/
Ponad 12	żłobek /98,0%/
a/ W nawiasach podano odsetki wsi nie posiadających danej placówki czy obiektu.	

4. Sylwetka sołtysa

Sołtys w opisie statystycznym to mężczyzna /85,4%/żonaty /92,1%/, w wieku 53 lat, z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym /80,3%/, należący do PZPR /30,7%/ lub ZSL /28,0%/. Dla większości /61,8%/ podstawowym miejscem pracy jest własne gospodarstwo rolne, 21,3% to emeryci, 13,0% - pracownicy zakładów uspołecznionych, inni - 3,5%.

Indywidualne gospodarstwo rolne posiada lub dzierżawi 73,6% badanych. Sołtys wraz z 4-5-osobową rodziną zajmuje czteroizbowe mieszkanie o średniej powierzchni 72,3 m². Tylko 31,9% sołtysów dysponuje telefonem; 32,7% posiada własny samochód.

Przed wprowadzeniem stanu wojennego 74,4% badanych nie należało do żadnych związków zawodowych, a tylko 3,5% do NSZZ "Solidarność" i 6,3% do NSZZ "Solidarność Rolników Indywidualnych", 14,6% należało do związków branżowych i innych.

Na złożoność postaw społecznych tej zbiorowości wskazuje fakt, że 98,1% badanych deklaruje się jako wierzący, a jednocześnie większość z nich należy do organizacji politycznych. Niskie jest jednak zainteresowanie polityką: 83,4% respondentów śledzi jedynie najważniejsze wydarzenia lub praktycznie nie zajmuje się nią.

Głównym źródłem informacji jest Dziennik TV, który ogląda systematycznie 52,4% respondentów. Również słabe jest zainteresowanie radiowymi i telewizyjnymi programami rolniczymi /te ogląda sporadycznie lub w ogóle nie ogląda 59,9% badanych/. Gazety czyta 88,2% sołtysów. Wśród gazet centralnych największą poczytnością cieszy się "Gromada - Rolnik Polski" /34,8%/ i "Trybuna Ludu" /12,1%/.

x

x

x

Wsie oceniane przez sołtysów gospodarują na ponadprzeciętnym poziomie, a pod względem struktury gospodarstw indywidualnych są podobne do wsi polskiej.

We wsiach z Państwowym Funduszem Ziemi rolnicy są chętni do nabycia ziemi, przy czym co trzeci ma trudności w zakupie.

Aktywność społeczna ocenianych wsi przejawia się w organizowaniu wspólnych, lokalnych przedsięwzięć o charakterze użyteczności publicznej.

Obok migracji młodzieży wiejskiej do miast występuje, choć w dużo mniejszej skali, zjawisko przemieszczania się na wieś ludności miejskiej o szerokim spektrum zawodowym z dominującą grupą rolników.

Sołtysi to zbiorowość o względnie stabilnych postawach społecznych. Życie gospodarcze i problemy polityczne postrzegają przez pryzmat własnego środowiska lokalnego.